

Mittikvarnen

/GO, 2024-09-08

Kvarnens ljud när den var igång lär ha varit: "*Ve vara no varne, ve vara no varne*".

Sammanfattning

Skriftliga källor i Bastuträsk säger att det funnits tre kvarnar i Såggrubbeområdet, en av dem kallades Mittikvarnen. Just något annat har inte framkommit om den. Dess placering har varit ett mysterium, men efter mycket funderande och letande på senare tid har den mest troliga platsen lokaliserats, och det är här där du står nu. Texten nedan beskriver lite närmare hur det resoneras kring detta.

Var låg Mittikvarnen?

Historiken bakom denna kvarn är fortfarande höljd i dunkel. Observera att texten här nedan innehåller en del spekulation.

Ann-Sofi Olsson (se fotnot a) skrev så här: "*Mittikvarnen. Kvarnplats i B. i Bastuträskbäcken, c:a 800 m S sjöns sydända*". Då hamnar man vid Kvarnplatsen och där stod inte Mittikvarnen, utan Överkvarnen/Storkvarnen/Bastuträsks husbehovskvarn, det finns det bra belegg för. Margit Nilsson (se fotnot b) skriver så här om de tre kvarnarna i området: "*Den första kvarnen stod nedanför Engmans, den andra nedanför sågen och den tredje ytterligare en bit nedströms*". Om man tolkar detta skulle Överkvarnen ligga vid Kvarnplatsen, Mittikvarnen vid Sågplatsen och Nederkvarnen ca 600 m nedströms Sågplatsen på Kvarnranningen där det finns spår efter en fördämning. Margit skriver dock i en av sina böcker att på Kvarnranningen fanns en "ängsvattningsdamm". Nästa fördämning ligger ytterligare ca 600 m nedströms och kallas Smånäsdammet/Småningsdammen, och nu är vi långt utanför byn och Såggrubba. Orealistiskt med en kvarn där. I en bandinspelning med Robert Lundberg (han skötte bl.a. elkraftstationen i Såggrubba) 1971 framgår att han kallade kvarnen vid Sågplatsen för Nederkvarnen och den vid Kvarnplatsen för Överkvarnen. Logiskt är då att Mittikvarnen låg mitt emellan Över- och Nederkvarnen.

Här vid skylten finns tydliga spår efter en fördämning och rester av något byggnadsverk i bäcken. Här finns även en tillfartsväg från öster, samt en stig upp till bagarstugan ovanför branten i väster. Det mesta tyder på att det var här Mittikvarnen stod en gång i tiden. Läget är också ungefär mitt emellan de två andra mer kända kvarnarna.

När kan då denna kvarn (antagligen en s.k. skvaltkvarn) ha varit i bruk? Troligt är att det var före flottningens början 1870. Det framgår i alla fall av bandinspelningen att Robert Lundberg (f. 1886) inte hade några minnen av denna kvarn.

Mer fakta måste hittas innan Mittikvarnens läge kan spikas för gott.

- a) Ann-Sofi Olsson (g. Isestedt) 1959. Avskrift på Ann-Sofis fältanteckningar, ISOF (Institutet för språk och folkminnen), NAU (Namnarkivet i Uppsala).
- b) Margit Nilsson, häftet "Bilder och anteckningar. Bastuträsk-Bjurholm" 1973. Margit Nilsson, boken "Källa till Hörnån" 1993.